

Afdeling	: Financien	B&W-voorstel:
Naam opsteller voorstel	: Nies, René (575 522)	BW-010449
Portefeuillehouder	: M.J. (Martijn) van den Heuvel	Zaaknummer JOIN:
		Z/17/039123
		Publicatie:
		Niet openbaar

Onderwerp

Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI).

Voorstel

1. Doelstellingen Manifest onderschrijven maar Manifest niet formeel ondertekenen.
2. De doelstellingen van het manifest meenemen in actualisatie Inkoopbeleid 2017.

Inleiding

Historie, huidig plan duurzaam inkopen.

In 2010 is de beleidsnotitie "Duurzaam inkopen, tenzij" vastgesteld. Hierin is de intentie vastgelegd om als gemeente Weert 100% duurzaam in te kopen. Ingevolge dit beleid moeten bij iedere inkoop/aanbesteding minimaal de duurzaamheidscriteria zoals vermeld op de site van PIANOo (voorheen Agentschap NL) worden toegepast. Gebleken is dat de meeste leveranciers voldoen aan deze minimale eisen. Zonder extra "duurzaamheidsaandacht" scoren wij dan ook zeer hoog op "duurzaamheid" i.h.k.v. "Vensters voor Bedrijfsvoering" (> 80% totale inkopen).

Ook in ons huidige inkoopbeleid is in een afzonderlijke paragraaf 4.2 het streven naar duurzaam inkopen vastgelegd.

Op 8-12-2016 heeft de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu tijdens het landelijk MVI congres een manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) ondertekend samen met ruim 60 andere partijen (gemeenten, waterschappen, provincies etc.). Bij brief van 27-1-2017 nodigt de Staatssecretaris alle overige gemeentebesturen opnieuw uit om het Manifest alsnog op 9 maart te komen ondertekenen in Den Haag (ondertekenen op afstand is mogelijk).

Weert, 11-04-2017 <i>XDW</i> De directeur,	S	B	W	W	W	W
			FvE	PS	GG	MvdH
	akkoord	<i>[Handwritten signature]</i>	<i>[Handwritten signature]</i>	<i>[Handwritten signature]</i>	<i>[Handwritten signature]</i>	<i>[Handwritten signature]</i>
	bespreken					
Soort besluit: Besluit college		Vergadering B&W van 18-04-2017				

In te vullen door het B&W secretariaat:

- Akkoord
 Akkoord met tekstuele aanpassing door portefeuillehouder
 Anders, nl.:

Beslissing d.d.:

Akkoord met advies
02 MEI 2017

Nummer:

- 2-5*
 Niet akkoord
 Gewijzigde versie

13

- A-stuk
 B-stuk
 C-stuk

De secretaris,

Totaal aantal pagina's: 3
Pagina 1

Hoewel wij 100% duurzaam inkopen nastreven en de doelstellingen van het Manifest Verantwoord Inkopen volledig onderschrijven wordt voorgesteld het manifest niet formeel te ondertekenen:

- Dit ondervangen kan worden door opname doelstellingen van het Manifest in eigen beleid inkoop/aanbesteden;
- Voorkomen wordt dat niet of onvoldoende tegemoet gekomen kan worden aan de administratieve gevolgen voortvloeiende uit de ondertekening van het Manifest. Momenteel daartoe onvoldoende kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit voorhanden is;
- Lokale ondernemers mogelijk op voorhand worden uitgesloten.

Actieplan MVI.

Na ondertekening van het Manifest dient de gemeente nl. binnen een halfjaar een "actieplan MVI" op te stellen. Dit actieplan moet ingaan op :

1. De wijze waarop de organisatie vanuit de inkoopvraag marktpartijen aanmoedigt en uitnodigt tot het leveren van duurzame en innovatieve producten. Uit de handreiking Manifest "**Hierbij zijn inkooptechnieken nodig die complexer zijn dan alleen het hanteren van minimumeisen uit milieucriteriadocumenten**".
2. De wijze waarop de organisatie de driehoek bestuurder-budgethouder-inkoper inzet om te komen tot een effectief mogelijk en zo breed mogelijk gedragen MVI-beleid én uitvoering met aandacht voor contract- en leveranciersmanagement.
3. De algehele beleidsdoelstellingen en ambities van de organisatie en een vertaling van deze algehele doelstellingen en ambities naar specifieke en meetbare doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI.

Het actieplan MVI bevat daartoe concrete doelstellingen op (enkele) specifieke beleidsthema's zoals :

- Biobased inkopen
- Circulair inkopen
- Klimaat bewust inkopen
- Innovatiegericht inkopen
- Internationale sociale voorwaarden.

(Doelstellingen waarvan op dit moment nog onvoldoende know how aanwezig is.)

Via de jaarrekening wordt financiële verantwoording afgelegd over concrete resultaten van duurzaam Inkopen en de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Beoogd effect/doel

MVI betekent dat er bij de inkoop van diensten en goederen (inclusief werken) in alle fasen van het inkoopproces rekening wordt gehouden met de sociale, ecologische en economische dimensies van duurzaamheid.

Argumenten

1.1. Realiseren duurzaamheidsambities.

MVI is voor overheden een belangrijk instrument dat essentieel is om duurzaamheidsambities te realiseren. Deze ambities kunnen o.a. betrekking hebben op het verminderen van CO2-emissies, de transitie naar een circulaire economie, het voorkomen van schendingen van mensenrechten in de (internationale) productieketen en social return.

Door de aanstelling van een duurzaamheidscoördinator zijn wij zowel intern als extern zeer actief onze ambities waar te maken.

Daarnaast moeten bij ieder inkoop/aanbesteding de criteria zoals vermeld op de site van PIANOo (voorheen Agentschap NL van Agentschap NL) worden toegepast.

1.2. Bijdrage leveren specifieke lokale bedrijfsdoelen.

MVI kan ook bijdragen aan het behalen van specifieke lokale beleidsdoelen, zoals het stimuleren van bepaalde bedrijfstakken en het bevorderen van werkgelegenheid.

Kanttekeningen en risico's

Integreren in het te actualiseren Inkoopbeleid/-reglement

De doelstellingen van het MVI-manifest sluiten volledig aan op ons duurzaamheidsbeleid. Wij kunnen deze dan ook als gemeente volledig onderschrijven. Echter de praktische uitwerking middels het opstellen en naleven/monitoren van het actieplan is een formeel en arbeidsintensief traject waarvoor binnen onze organisatie de kennis en capaciteit ontbreekt.

Als gevolg van het onlangs vaststellen van de gewijzigde Aanbestedingswet en de nieuwe ICT-inkoopvoorwaarden (GIBIT) is een update van het in 2013 vastgestelde inkoopbeleid in voorbereiding. Naar verwachting zal dit in het 3e kwartaal van dit jaar aan de raad worden aangeboden.

In regionaal verband (LNRW met MER) wordt bekeken in hoeverre de doelstellingen van het manifest verankerd kunnen worden in het te actualiseren inkoopbeleid c.q. inkoopreglement waardoor een formeel "MVI-actieplan" achterwege kan blijven.

Voorgesteld wordt dan ook om het manifest niet te ondertekenen maar te verankeren in het nieuwe inkoopbeleid/-reglement waardoor toch de doelstellingen worden vastgesteld maar het opstellen en monitoren van het MVI-actieplan achterwege kan blijven. De beleidsnotie "Duurzaam Inkopen" uit 2010 komt dan te vervallen aangezien het duurzaamheidsbeleid geïntegreerd is in het inkoopbeleid/-reglement.

Financiële, personele en juridische gevolgen

Opstellen, implementatie en naleving van het manifest MVI betekent zowel voor "Inkoop" als voor de inkopers/budgethouders een extra belasting van het door hen uit te voeren inkoopproces. De praktijk zal leren of dit binnen de beschikbare formatie gerealiseerd kan worden.

Uitvoering/evaluatie

Meer aandacht MVI/duurzaamheid bij het te actualiseren inkoopbeleid/-reglement.

Communicatie/participatie

n.v.t.

Overleg gevoerd met

Intern:

Maaïke van Roij, duurzaamheidscoördinator

Extern:

LNRW-verband.

Bijlagen

Manifest incl. handreiking Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

1^e sep '16

> Retouradres

Gemeente
College van Burgemeester en Wethouders

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Directie Duurzaamheid
Cluster B

Plesmanweg 1-6
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon
A. Ockhorst
Project Maatschappelijk
Verantwoord Inkopen

M +31(0)6-11515943
annika.ockhorst@minienm.nl

Datum 9 september 2016
Betreft Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Ons kenmerk
IENM/BSK-2016/178443

Geachte bestuurder,

Met deze brief wil ik u informeren over de invulling die ik graag samen met u wil geven aan onze ambities op het vlak van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

Op 11 september 2015 stuurde ik mede namens de ministers voor Wonen en Rijksdienst, van Economische Zaken, van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het Plan van Aanpak Maatschappelijk Verantwoord Inkopen naar de Tweede Kamer. In dit Plan van Aanpak kondigden wij aan samen met medeoverheden onze ambities als overheid op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen te zullen verkennen en vaststellen. Op 7 juli jl. bevestigde ik in een voortgangsbrief aan de Tweede Kamer ook mijn voornemen om deze gezamenlijke ambities vast te leggen in een manifest. Dit voornemen licht ik hierna nader aan u toe.

Maatschappelijk verantwoord inkopen

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) is een belangrijk instrument dat ons kan helpen duurzaamheidsambities te realiseren, zoals het verminderen van CO₂-emissies, de transitie naar een circulaire economie, het voorkómen van schendingen van mensenrechten, zoals kinderarbeid en uitbuiting, in de (internationale) productieketen, en social return. Als overheid hebben we een voorbeeldrol. Gezamenlijk kopen wij jaarlijks voor 60 miljard euro in. Door maatschappelijk verantwoord in te kopen en hierin gezamenlijk op te trekken, kunnen wij een hefboomfunctie vervullen bij het verduurzamen van de markt.

Maatschappelijk verantwoord of duurzaam inkopen is al geruime tijd een punt van aandacht. De afgelopen vijftien jaar heeft ook u al initiatieven op dit gebied ontwikkeld en gerealiseerd, soms individueel en soms in samenwerking met regionale partners of de Rijksoverheid. Ook gezamenlijke ambities legden wij al eerder vast. Tot 2010 met de Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen, waarin het 100% toepassen van minimumeisen voor duurzaamheid centraal stond. In 2012 verhoogden we vervolgens ons gezamenlijk ambitieniveau met het Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen, van het hanteren van minimumeisen naar het uitdagen en uitnodigen van leveranciers om zo duurzaam mogelijke producten te leveren. Door veel overheden is hard gewerkt aan deze doelstelling. Inmiddels lijkt

de tijd rijp om onze ambities te actualiseren en onszelf in een nieuw Manifest MVI voor 2016-2020 weer hogere doelen te stellen.

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Directie Duurzaamheid
Cluster B

Gezamenlijke ambities in een Manifest MVI

Door onze gezamenlijke ambities opnieuw vast te leggen in een bestuurlijk manifest laten wij als overheid zien waar we voor staan. We geven een signaal aan de samenleving, dat wij onze voorbeeldrol als overheid serieus nemen. We geven een signaal aan de markt, dat MVI in toenemende mate leidend zal zijn in onze inkoopprocessen. We geven ook een signaal aan onze eigen organisaties, die we willen meenemen in een toekomstgerichte werkwijze en inkoopcultuur. En we geven een signaal aan collega overheden: we gaan deze uitdaging samen aan.

Ons kenmerk
IENM/BSK-2016/178443

Dat laatste, samen, is voor mij van groot belang. Alle provincies, gemeenten en waterschappen zijn zelf verantwoordelijk voor het inrichten van hun bedrijfsvoering en het bepalen van de beleidsambities waaraan MVI een bijdrage kan leveren. U bepaalt zelf op welke wijze MVI hier een plaats in krijgt. Maar ik ben ervan overtuigd dat wij daarbij bepaalde kernwaarden met elkaar delen en dat wij kunnen leren van elkaars ervaringen.

Het manifest biedt ons de mogelijkheid om onderdeel te worden van een lerend netwerk. Binnen dit netwerk kunnen overheden met eenzelfde focus – biobased, circulair, met daarbij oog voor internationale sociale voorwaarden – samenwerking zoeken en van elkaar leren. Het Rijk zal u bij deze samenwerking en bij het vertalen van ambities naar beleid en inkooppraktijk ondersteunen met bestaande en nieuwe instrumenten. Daarbij kunt u denken aan Communities of Practice, een expertpool en een benchmark die u inzicht geeft in uw vorderingen.

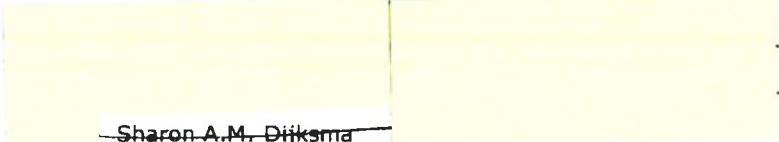
Wat kunt u doen?

In september en oktober organiseert het Ministerie van Infrastructuur en Milieu vier regionale rondetafelgesprekken om met elkaar de invulling van een manifest verder te verkennen. De opbrengsten van deze gesprekken en de dialoog met medeoverheden via bestaande structuren zullen leiden tot een nieuw Manifest MVI. Graag nodig ik uw organisatie uit om op bestuurlijk of ambtelijk niveau deel te nemen aan een van de genoemde bijeenkomsten. Meer informatie hierover vindt u in de bijlage bij deze brief.

De bestuurlijke ondertekening van het Manifest MVI zal plaatsvinden tijdens het landelijk MVI-congres op 8 december 2016 in Den Haag. Ik hoop u dan te ontmoeten. Voor deze bijeenkomst zult u separaat een uitnodiging ontvangen.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

~~Sharon A.M. Dijkema~~

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Dir. Duurzaamheid
Cluster B

Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon
A. Ockhorst
*Project Maatschappelijk
Verantwoord Inkopen*

M +31(0)6-11515943
annika.ockhorst@minienm.nl

uitnodiging

Omschrijving

Rondetafelgesprek Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Datum

9 september 2016

In september en oktober 2016 organiseert het Ministerie van Infrastructuur en Milieu vier regionale rondetafelgesprekken over Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI). Tijdens deze bijeenkomsten gaan we graag met u in gesprek over uw ambities en ervaringen op het gebied van MVI. Waar ziet u kansen? Waar ervaart u belemmeringen? En wat zou u helpen om MVI binnen uw organisatie beter op de kaart te zetten?

De achtergrond voor de rondetafelgesprekken is het voornemen van de Rijksoverheid om samen met gemeenten, provincies en waterschappen te verkennen welke gedeelde ambities wij hebben op het gebied van MVI en deze vast te leggen in een bestuurlijk manifest. De opbrengsten van onze gesprekken zullen worden gebruikt om te komen tot een Manifest MVI van bestuurders, maar met impact voor de praktijk! Praat u met ons mee?

Data

Maandag 19 september	12.00-15.30 uur	Rotterdam
Maandag 26 september	12.00-15.30 uur	Amsterdam
Vrijdag 30 september	12.15-16.00 uur	Zwolle
Maandag 3 oktober	12.00-15.30 uur	Eindhoven

Meedoen?

Voor deelname aan een van bovenstaande bijeenkomsten of voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen via het e-mailadres (postbusMVI@minienm.nl). Het programma voor de bijeenkomsten zal van tevoren aan de deelnemers worden verspreid.

Handreiking Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016 – 2020 (Handreiking Manifest MVI)

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betekent dat er bij de inkoop van diensten en goederen (inclusief werken) in alle fasen van het inkoopproces rekening wordt gehouden met de sociale, ecologische en economische dimensies van duurzaamheid. Het is voor overheden een belangrijk instrument dat kan helpen duurzaamheidsambities te realiseren. Deze ambities kunnen onder andere betrekking hebben op het verminderen van CO₂-emissies, de transitie naar een circulaire economie, het voorkomen van schendingen van mensenrechten in de (internationale) productieketen en social return. MVI kan ook bijdragen aan het behalen van specifieke lokale beleidsdoelen, zoals het stimuleren van bepaalde bedrijfstakken en het bevorderen van werkgelegenheid. Daarom hebben overheden en organisaties/instellingen belast met het uitvoeren van een publieke taak¹ op 8 december 2016 het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 (Manifest MVI) ondertekend.

Manifest MVI

Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 geeft in hoofdlijnen aan wat de gedeelde ambities van Nederlandse overheden zijn met betrekking tot MVI. Deze zullen na 8 december vertaald worden naar een actieplan MVI voor de eigen organisatie met specifieke doelstellingen voor beleid en praktijk, passend bij de individuele overheden. Het Manifest MVI kan beschouwd worden als startpunt voor een gezamenlijk traject, waarin de inbedding van MVI in de eigen organisatie centraal staat.

Doel van deze handreiking

Deze handreiking is bedoeld om handvatten te geven aan Artikel 3 van het Manifest MVI. In dit artikel wordt verwezen naar het op te stellen actieplan MVI, dat door alle Partijen wordt gemaakt. Deze handreiking kan daarbij helpen. Indien een Partij reeds concrete ambities heeft geformuleerd zoals bedoeld in het Manifest en deze handreiking dan kunnen deze documenten worden beschouwd als actieplan MVI.

Actieplan MVI

In het actieplan MVI, dat door elke Partij van het Manifest MVI wordt opgesteld, worden de concrete doelstellingen van de eigen organisatie opgenomen. In dit proces zijn zowel bestuurders, als budgethouders, opdrachtgevers en inkopers betrokken. Het actieplan moet voor 30 juni 2017 gereed zijn, openbaar worden gemaakt², en ingaan op:

1. De wijze waarop de organisatie vanuit de inkoopvraag marktpartijen aanmoedigt en uitnodigt tot het leveren van duurzame en innovatieve producten. Hierbij zijn inkooptechnieken nodig die complexer van aard zijn dan alleen het hanteren van minimumeisen uit milieucriteria-documenten, zoals in voorgaande jaren gebruikelijk was. De effectiviteit van MVI kan vergroot worden door onder andere:

- Aan te besteden op basis van ambities. Hierbij vertalen overheden beleidsmatige uitgangspunten, wensen van de opdrachtgever en resultaten van marktconsultatie naar concrete doelstellingen voor inkoopplannen en aanbestedingen.
- Meer gebruik te maken van de dialoog met de markt. Deze dialoog kan al ver voor de aanbesteding plaatsvinden door budgethouder én inkoper gezamenlijk. De dialoog kan

---

¹ hierna te noemen 'overheden'

² voor partijen die na 8 december 2016 toetreden binnen een half jaar na toetreding.

ook plaatsvinden gedurende de aanbesteding via bijvoorbeeld de concurrentiegerichte dialoog (gezamenlijk de vraag bepalen) of de meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure. Met de recente wijziging van de Aanbestedingwet³ worden de mogelijkheden voor marktdialoog uitgebreid.

- Meer gebruik te maken van gunningcriteria of selectiecriteria. Hierdoor kunnen bedrijven die zich onderscheiden op duurzame maatschappelijke prestaties een aanmerkelijk gunningvoordeel krijgen.
- Vaker uit te gaan van de levensduurkosten van een product of dienst in plaats van alleen de aanschafprijs. Door eerst inzicht te verkrijgen in potentiële besparingen en vervolgens daar op te sturen verbeteren overheden hun duurzaamheid en financiën.
- Vaker te kiezen voor een functionele uitvraag. Hierbij worden functie en/of het doel omschreven in plaats van een uitgebreide technische omschrijving van het te leveren product, dienst of werk.
- De wijze van toetsing van geleverde diensten, goederen en werken op het nakomen van duurzaamheidsbeloftes uit offertes vaker in contractmanagement op te nemen.

2. De wijze waarop de organisatie de driehoek bestuurder-budgethouder-inkoper inzet om te komen tot een zo effectief mogelijk en zo breed mogelijk gedragen MVI beleid én uitvoering met aandacht voor contract en leveranciersmanagement.

3. De algehele beleidsdoelstellingen en ambities van de organisatie en een vertaling van deze algehele doelstellingen en ambities naar specifieke en meetbare doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI. Het actieplan MVI bevat daartoe concrete doelstellingen op (enkele) specifieke beleidsthema's zoals hieronder beschreven.

Thema's binnen MVI

Aan de sociale, ecologische en economische aspecten van MVI kunnen specifieke thema's worden gekoppeld. Belangrijke thema's zijn biobased inkopen, circulair inkopen, klimaatbewust inkopen, innovatiegericht inkopen en internationale sociale voorwaarden. Deze thema's worden hieronder kort toegelicht met suggesties voor concrete doelstellingen voor het actieplan MVI.

Biobased inkopen

Bij biobased inkopen worden producten ingekocht die geheel of gedeeltelijk van hernieuwbare grondstoffen zijn gemaakt. Het gebruik van fossiele grondstoffen wordt teruggedrongen, waardoor de transitie naar een low carbon economie wordt ondersteund.

Voor het actieplan MVI kan als concrete doelstelling voor biobased Inkopen gedacht worden aan bijvoorbeeld:

- het streven naar een percentage biobased inkoop van 10/20/30/x %.
- het streven naar een percentage biobased inkoop van 10/20/30/x% bij X% van de aanbestedingen of bij specifieke productcategorieën.
- het opnemen van biobased als minimumeis in categorieplan als dit markttechnisch haalbaar en financieel gezien redelijk is.

Circulair inkopen

Bij circulair inkopen wordt het inkoopinstrument ingezet om productie en (her)gebruik van producten en diensten te stimuleren en daarmee de transitie naar een circulaire economie te bevorderen. In de circulaire economie bestaat afval niet. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door de herbruikbaarheid van producten en materialen te maximaliseren en

---

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanbesteden/inhoud/aanbestedingsregels>

waardevernietiging te minimaliseren. Het circulair inkopen omvat de hele economie: van het moment van winnen van de grondstoffen tot het moment waarop de grondstof weer wordt hergebruikt.

De essentie van circulair inkopen is dat de inkoper borgt dat producten en diensten ingekocht worden die zo ontworpen zijn dat er zo veel mogelijk hernieuwbare en duurzaam geproduceerde grondstoffen zijn gebruikt, die duurzaam gebruikt gaan worden en die vervolgens herbruikbaar zijn of te recycleren zijn tot nieuwe grondstof. Vanuit de Green Deal Circulair Inkopen is circulair inkopen gedefinieerd als: "*de inzet van het inkoopinstrument om productie en (her)gebruik van circulaire producten en diensten te stimuleren en daarmee het aanjagen van de circulaire economie*". Circulair inkopen vraagt om een meer functionele kijk op de behoefte, waarbij het voornamelijk gaat om de prestatie en er anders wordt gekeken naar het begrip 'eigendom'. Nieuwe verdienmodellen hebben hierin een plaats, zoals het aanbieden van een product als dienst en het maken van afspraken over koop en terugkoop. Daarnaast kan er gedacht worden aan maatregelen om de levensduur van producten te verlengen (bijvoorbeeld deze repareerbaar en renoveerbaar maken) en het tegen gaan van verspilling. In de Tweede Kamer is een motie aangenomen van de leden Cegerek en van Veldhoven. Deze motie vraagt de overheid om 10% circulair in te kopen.

Voor het actieplan MVI kan als concrete doelstelling voor circulair inkopen gedacht worden aan bijvoorbeeld:

- het streven naar een percentage circulaire inkoop van 10/20/30/x %.
- het streven naar een percentage circulaire inkoop van 10/20/30/x % bij X% van de aanbestedingen of bij specifieke productcategorieën.
- het meenemen van de mate van circulariteit van producten en diensten in de gunningcriteria op een onderscheidende manier. Dit kan eventueel gespecificeerd worden naar productgroepen, bijvoorbeeld Duurzaam GWW, kantoormeubilair en ICT.
- aanbesteden op basis van levenscycluskosten bij X% van de aanbesteding of aanbestedingscategorieën.

Klimaatbewust inkopen

In het klimaatakkoord van Parijs (2015) spraken 195 landen af de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden. Dit vereist een spoedige omslag in onder meer onze energievoorziening, ons mobiliteitsstelsel, onze industrie en ons materiaalgebruik. Het vergt van elke organisatie en sector dat het stappen maakt richting een klimaatneutrale bedrijfsvoering. Door klimaatbewust in te kopen kan een aanzienlijke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen worden bereikt in de eigen organisatie en bij anderen. Tevens kan via duurzame energie en energiebesparing een bijdrage worden geleverd aan de transitie naar een volledig duurzaam energiesysteem. Uiterlijk 2050 moet deze in Nederland zijn gerealiseerd.

Klimaatbewust inkopen kan op verschillende manieren. In de eerste plaats door leveranciers uit te dagen tot een professionele sturing op CO₂-reductie in het eigen bedrijf. Dit kan bijvoorbeeld door de CO₂ prestatieladder te gebruiken in aanbestedingen. Een andere manier is producten en diensten uit te vragen met een lagere belasting van het klimaat dankzij bijvoorbeeld energiezuinigheid, slimmere logistiek, minder reizen of slimmer materiaalgebruik, en te verbinden met het beleid van de eigen organisatie ten aanzien van verduurzaming van de eigen bedrijfsvoering, CO₂ reductie energievoorziening en vervoersbeleid. Verschillende Rijksorganisaties, gemeenten, provincies en waterschappen doen dat bijvoorbeeld door zichzelf ook te certificeren op de CO₂ Prestatieladder.

Voor het actieplan MVI kan als concrete doelstelling op klimaatbewust inkopen gedacht worden aan bijvoorbeeld:

- het stimuleren van hernieuwbare energieproductie door in 2020 X(30-50-100)% hernieuwbare energie van Nederlandse oorsprong in te kopen.

- het bij X percentage van aanbestedingen/inkopen gebruik maken van de CO₂ prestatieladder.
- alle GWW in 2020 duurzaam aan te besteden conform de Green Deal Duurzaam GWW.
- het meenemen van de CO₂ besparing van producten en diensten in de gunningscriteria of selectiecriteria. Dit kan eventueel gespecificeerd worden naar productgroepen, bijvoorbeeld catering, vervoer en ICT.
- het vaststellen dat de organisatie in 2020 klimaatneutraal is.

Innovatiegericht inkopen

Innovatiegericht inkopen gaat over het kunnen beschikken over innovaties van de toekomst. Met innovatiegericht inkopen stimuleren overheden de markt om innovatieve, duurzame oplossingen te ontwikkelen en te leveren, zodat maatschappelijke vragen worden opgelost en overheden hun publieke taken beter uitvoeren. De essentie van innovatiegericht inkopen is de dialoog met de markt. Deze dialoog start ver voor het aanbestedingstraject. Ideeën van het bedrijfsleven worden mee genomen. Zo'n dialoog gaat verder dan het verkennen van de stand van de techniek of het voorleggen van een probleem. Het omvat ook het versterken van de keten in het bedrijfsleven via samenwerking, het stimuleren van onderzoek en ontwikkeling en in een later stadium consortiumvorming. Innovatiegericht inkopen omvat naast het aanbestedingstraject dan ook andere trajecten die nodig zijn voor een succesvolle inkoop van innovaties. Dit strekt van strategisch beleid tot en met de implementatie en herhaald inkopen van innovaties. Dit is niet complex, maar vraagt om vroeg te beginnen met de vraagarticulatie, inzicht in markttuitdagingen en het consulteren van de markt.

Voor het actieplan MVI kan als concrete doelstelling op innovatiegericht inkopen bijvoorbeeld worden gedacht aan:

- het streven bij inkooptrajecten boven x bedrag (of bij minimaal x procent van de aanbestedingen) standaard te werken met een marktdialoog (door budgethouder en inkoper samen) die start ver voor het aanbestedingstraject.
- aanbesteden op basis van een visie met aandacht voor duurzame oplossingen.
- het binnen de organisatie elk jaar in het zonnetje zetten van de vier meest innovatieve aanbestedingen.

Op sociaal gebied is de inzet vanuit de Rijksoverheid primair gericht op het vergroten van de toepassing van de Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) bij de inkoop van alle overheden. Dit is één van de aanbevelingen uit de evaluatie van de toepassing van de ISV (evaluatierapport Berenschot 2014^[1]) en past binnen het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) beleid van het kabinet. Alles wat daarnaast met betrekking tot social return wordt gedaan, is vooral lokaal, een waardevolle aanvulling.

Internationale Sociale Voorwaarden

De Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) zijn sinds 2013 onderdeel van het duurzaam inkoopbeleid van de Rijksoverheid en van toepassing voor alle rijksopdrachten boven de Europese aanbestedingsdrempel. De ISV zijn gebaseerd op de fundamentele arbeidsnormen van de ILO⁴ en relevante mensenrechtenverdragen (daaronder valt onder andere vrijheid van vakvereniging en recht op collectief onderhandelen, afschaffing van dwangarbeid en slavernij, effectieve afschaffing van kinderarbeid en vrijwaring van discriminatie op het werk en in beroep). Het is de bedoeling dat voor producten met een internationale productieketen, inzichtelijk wordt welke risico's op arbeids- en mensenrechtenschendingen er zijn in de keten en dat ingezet wordt op het voorkomen van deze risico's. In 2014 heeft het kabinet besloten de ISV meer in lijn te brengen met de OESO⁵ richtlijnen

^[1] Kamerstuk 26485, nr. 198 (2014-2015) en bijlagen.

⁴ International Labour Organisation: <http://www.ilo.org>

⁵ <http://www.oesorichtlijnen.nl/>

voor multinationale ondernemingen. De Rijksoverheid verwacht volgens het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) beleid namelijk van Nederlandse internationaal opererende bedrijven dat zij invulling geven aan deze OESO richtlijnen. Dit betekent dat zij zich bewust dienen te zijn van hun potentiële negatieve effecten in de wereld, rechtstreeks en via hun keten van toeleveranciers en afnemers. Bedrijven hebben hierbij een verantwoordelijkheid om risico's (op bijvoorbeeld mensenrechtenschendingen of slechte arbeidsomstandigheden) in kaart te brengen, alert te zijn op signalen van stakeholders en de invloed die zij hebben om de situatie te verbeteren aan te wenden: het zogenoemde 'due diligence' principe. Het inkoopbeleid van overheden zelf is één van de manieren om bedrijven te stimuleren deze verantwoordelijkheid op te pakken, bijvoorbeeld door te vragen naar hoe de leverancier invulling geeft aan de genoemde richtlijnen en door te vragen naar een 'due diligence' rapport. Ook zijn praktijkvoorbeelden beschikbaar op de website van Expertisecentrum Aanbesteding PIANOo⁶.

Voor het actieplan MVI kan als concrete doelstelling voor inkopen met aandacht voor ISV gedacht worden aan bijvoorbeeld:

- het standaard vragen aan de opdrachtnemer bij inkooptrajecten betreffende een risicocategorie en boven x bedrag (of bij minimaal x procent van de aanbestedingen) hoe de opdrachtnemer invulling geeft aan ISV, en vragen naar een 'due diligence' rapport. Hierbij moet opgemerkt worden dat veel leveranciers nog geen due diligence rapportage klaar zullen hebben liggen. In dat geval is het belangrijk dat de budgethouder en inkoper het gesprek met de leverancier aan gaat, waarin hij duidelijk maakt wat hij van de leverancier verwacht en afspraken maakt over de stappen die de leverancier gaat zetten om tot de rapportage te komen. (Voor dit gesprek kan de in Artikel 4 lid 2 van het Manifest MVI genoemde handreiking ISV houvast bieden).

Social return on Investment (SROI)

Social return on Investment gaat over het creëren van extra banen, werkervaringsplekken of stageplekken voor mensen met een afstand tot de markt. Dit kunnen mensen zijn die al voor langere tijd werkloos zijn, mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn of jonge mensen met een handicap. Het op deze manier beschikbaar stellen van banen zorgt ervoor dat de beoogde doelgroep kan participeren in de arbeidsmarkt naar best vermogen en er gebruik wordt gemaakt van extra productiviteit die anders onaangetast zou blijven. Social return is niet bedoeld om bestaande banen te vervangen. Het opnemen van social return betekent veelal dat in aanbestedingen een voorwaarde wordt opgenomen dat een bepaald percentage van de opdrachtsom moet worden besteed de bovenstaande thema's.

---

⁶ <https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/praktijkvoorbeelden-mvi>

Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016 - 2020 (Manifest MVI)

Opdrachtgeverschap door de hele organisatie: van uitsluiten, naar aanmoedigen en uitnodigen

Partijen

1. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, mevrouw S.A.M. Dijkma;
2. De Minister voor Wonen en Rijksdienst, de heer S. Blok;
3. De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, mevrouw E.M.J. Ploumen;
4. De Minister van Economische Zaken, de heer H.G.J. Kamp;
5. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer L.F. Asscher;

Partijen 1 t/m 5 ieder handelend in zijn of haar hoedanigheid van bestuursorgaan, samen hierna te noemen: Rijksoverheid;

6. De Unie van Waterschappen, statutair gevestigd te 's-Gravenhage, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer mr. drs. A.J.G. Poppelaars, dijkgraaf van waterschap Scheldestromen en lid van het dagelijks bestuur van de Unie van Waterschappen, hierna te noemen: Waterschappen;
7. Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw M. van Rijnsbergen, gedeputeerde werk en welzijn, hierna te noemen: provincie Limburg;
8. Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.Chr. van der Hoek, gedeputeerde duurzaamheid, energie, cultuur, inkoop en archief, hierna te noemen: provincie Noord-Holland;
9. Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A.J. van der Maas, gedeputeerde, hierna te noemen: provincie Zeeland;

Partijen 7 tot en met 9 samen hierna te noemen: Provincies;

10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Aalsmeer, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J. Kluis, wethouder van duurzaamheid, recreatie, toerisme, natuur en milieu, hierna te noemen: gemeente Aalsmeer;
11. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Almere, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer M. Pol, wethouder van financiën, economische ontwikkeling en vastgoed, hierna te noemen: gemeente Almere;
12. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Alphen aan den Rijn, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer E.G. de Leest, wethouder van duurzaamheid en milieu, hierna te noemen: gemeente Alphen aan den Rijn;
13. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A. Choho, wethouder van duurzaamheid, hierna te noemen: gemeente Amsterdam;
14. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Bergen NH, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw O. Rasch, wethouder van kunst en cultuur, monumenten, natuur en milieu/duurzaamheid, recreatie en toerisme, strand, economische zaken, interne dienstverlening (automatisering en informatisering), facilitaire zaken, inkoop en aanbesteding, documentaire informatievoorziening, externe dienstverlening (publieksdiensten, alle vergunningen behalve bouwvergunningen) en projectmatig werken, hierna te noemen: gemeente Bergen NH;

15. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Bernheze, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer M.A.W.J.M. Wijdeven, wethouder van ICT economische zaken, duurzaamheid en innovatie, recreatie en toerisme, milieu en reiniging, handhaving milieu, sport, grondzaken, maatschappelijk vastgoed, woonwagenzaken, verkeer en vervoer/mobiliteit, participatiewet en project bedrijventerrein Heesch-West, hierna te noemen: gemeente Bernheze;
16. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Best, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer M.J. van Schuppen, wethouder van ruimtelijke ontwikkeling, woonbeleid, vergunningen, grondbeleid, bouw- en woningtoezicht, erfgoed, gemeentelijk vastgoed, gebiedsontwikkeling buitengebied en waterbeheer, hierna te noemen: gemeente Best;
17. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Boekel, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer P.M.J.H. Bos, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Boekel;
18. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Boxtel, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer H.G.J.M. van Wanrooij, wethouder van financiën en openbare ruimte, hierna te noemen: gemeente Boxtel;
19. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Breda, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw M. Haagh, wethouder van zorg, onderwijs en dienstverlening, hierna te noemen: gemeente Breda;
20. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Brummen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A.J. van Hedel, burgemeester, namens deze: mevrouw F. Knoef, beleidsmedewerker, hierna te noemen: gemeente Brummen;
21. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer G.H.M. Wijsmuller, wethouder van stadsontwikkeling, wonen, duurzaamheid en cultuur, hierna te noemen: gemeente Den Haag;
22. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Edam-Volendam, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer W.P.L.M. Runderkamp, wethouder van verkeer en vervoer, parkeren, milieu en duurzaamheid, intergemeentelijke samenwerking, dienstverlening en communicatie, grondzaken en vastgoed, openbare werken, markten en kermissen, organisatieontwikkeling en ICT, havens, CAI/glasvezel en riolering, hierna te noemen: gemeente Edam-Volendam;
23. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Eindhoven, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer G.C.F.M. Depla, wethouder van economie, werk en beroepsonderwijs, hierna te noemen: Gemeente Eindhoven;
24. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Geldermalsen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw M.W.M. de Vries, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Geldermalsen;
25. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Goeree-Overflakkee, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw A. Grootenboer-Dubbeldam, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Goeree-Overflakkee;
26. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.M. van Keulen, wethouder van economie en innovatie, hierna te noemen: gemeente Groningen;
27. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlem, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw C.Y. Sikkema, wethouder van duurzaamheid, mobiliteit, beheer en onderhoud, hierna te noemen: gemeente Haarlem;
28. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A.J.H.T.H. Reinders, wethouder van ondernemerschap, sociale zaken en arbeidsmarktbeleid, hierna te noemen: gemeente Haarlemmermeer;
29. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Harderwijk, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.L. de Jong, wethouder van financiën, wonen, vastgoed en bedrijfsvoering, hierna te noemen: gemeente Harderwijk;
30. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Helmond, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.C.J. van Bree, wethouder van economische zaken, sociale zaken en organisatie, hierna te noemen: gemeente Helmond;

31. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Heumen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer H.A.M. van den Berg, wethouder van werk en inkomen, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, openbare werken en verkeer, duurzaamheid (milieu, water en landschap), erfgoed, vastgoed, hierna te noemen: gemeente Heumen;
32. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hillegom, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A. van Erk, burgemeester, namens deze: de heer A.L. van Kempen, wethouder van zorg, welzijn, cultuur en duurzaamheid van de gemeente Teylingen, hierna te noemen: gemeente Hillegom;
33. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Houten, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer M. van Liere, wethouder van ruimtelijke ordening Houten Noord, financiën en grondzaken, duurzaamheid, transitie jeugdzorg en nieuwe bestuursstijl, hierna te noemen: gemeente Houten;
34. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Kaag en Braassem, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer H.P.M. Hoek, wethouder van financiën, jeugd en onderwijs, sport, grondzaken en maatschappelijk vastgoed, hierna te noemen: gemeente Kaag en Braassem;
35. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Kampen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer M.M. Ekker, wethouder van beheer openbare ruimte, belasting en inning, financiën, gemeentelijk vastgoedbeheer, facilitaire zaken, monumenten en wonen, hierna te noemen: gemeente Kampen;
36. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw L.I. Diks, wethouder van duurzame ontwikkeling, recreatie en toerisme, natuur en landbouw, wonen, stedelijke vernieuwing, grondzaken, vastgoed en monumenten, hierna te noemen: gemeente Leeuwarden;
37. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leiden, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw M.M. Damen, wethouder van werk en inkomen, wijken en financiën, hierna te noemen: gemeente Leiden;
38. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leidschendam-Voorburg, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw S. Bruines, wethouder van onderwijs, jeugdzorg, ruimtelijke ontwikkeling, economie en dienstverlening, hierna te noemen: gemeente Leidschendam-Voorburg;
39. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lelystad, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw I.R. Adema, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Lelystad;
40. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Maassluis, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.M.H. Evers, wethouder van financiën en economie, hierna te noemen: gemeente Maassluis;
41. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer H.M.F. Bruls, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Nijmegen;
42. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Noordenveld, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer K. Smid, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Noordenveld;
43. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oldenzaal, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw M.M. Molema, wethouder van duurzaamheid en milieu, stadswerken, vastgoed, inkoop en aanbestedingsbeleid, onderwijs, wijkparticipatie, dierenwelzijn, ontwikkeling luchthavengebied, verkeer en vervoer, hierna te noemen: gemeente Oldenzaal;
44. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer P.J. Langenberg, wethouder van mobiliteit, duurzaamheid en cultuur, hierna te noemen: gemeente Rotterdam;
45. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Schiedam, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw P. van Aaken, wethouder van duurzaamheid, milieu, ouderen, zorg en welzijn, hierna te noemen: Gemeente Schiedam;
46. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Sint-Michiëlsgestel, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer J.C.M. Pommer, burgemeester, namens deze: de heer H.G.J.M. van Wanrooij, wethouder van financiën en openbare ruimte van de gemeente Boxtel, hierna te noemen: gemeente Sint-Michiëlsgestel;

47. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Son en Breugel, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer T.J.H. van den Nieuwenhuijzen, wethouder van duurzaamheid, milieu, landbouw en natuur, grondzaken en grondbeleid, bossen, water en riolering, dierenwelzijn, centrale inkoop, financiën, gezondheidsbeleid, subsidiebeleid, kunst en cultuur, monumentenbeleid en archeologie, hierna te noemen: gemeente Son en Breugel;
48. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Teylingen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A.L. van Kempen, wethouder van zorg, welzijn, cultuur en duurzaamheid, hierna te noemen: gemeente Teylingen;
49. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tilburg, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer E. de Ridder, wethouder van financiën, economische zaken, en werk en inkomen, hierna te noemen: gemeente Tilburg;
50. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw L.H.L. van Hooijdonk, wethouder van verkeer, mobiliteit, milieu en duurzaamheid, hierna te noemen: gemeente Utrecht;
51. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Velsen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer A. Verkaik, wethouder van sociale zaken, ruimtelijke ordening en economische zaken, hierna te noemen: gemeente Velsen;
52. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Venlo, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer W. van den Beucken, wethouder van financiën, organisatie en duurzaamheid, hierna te noemen: gemeente Venlo;
53. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vlaardingen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer C. Oosterom, wethouder van sociale zaken en werk, WMO, zorg en welzijn, jeugd, hierna te noemen: gemeente Vlaardingen;
54. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wageningen, handelend als bestuursorgaan, namens deze: mevrouw L.D. de Brito, wethouder van zorg, onderwijs, cultuur en klimaat, hierna te noemen: gemeente Wageningen;
55. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westland, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer P. Ouwendijk, wethouder van financiën en belastingen, vastgoed (inclusief accommodatiebeleid, herontwikkeling bestaande gemeentehuizen en tijdelijk ander gebruik (TAG)), milieubeleid en handhaving, kust, toerisme en recreatie, ICT en facilitaire zaken, derde lucco-burgemeester, hierna te noemen: gemeente Westland;
56. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zaanstad, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer D. Emmer, locoburgemeester en wethouder van financiën, onderwijs, cultuur, duurzaamheid en dierenwelzijn, hierna te noemen: gemeente Zaanstad;
57. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zoetermeer, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer Ch.B. Aptroot, burgemeester, hierna te noemen: gemeente Zoetermeer;
58. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zoeterwoude, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer C. den Ouden, wethouder van financiën, verkeer en vervoer, openbare werken en riolering, nutsvoorzieningen, waterbeleid, welzijn, WMO en ouderenbeleid, milieubeleid, vluchtelingenbeleid, sociale zaken en werkgelegenheid, hierna te noemen: gemeente Zoeterwoude;
59. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zuidplas, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer D.B. van Woudenberg, wethouder van werk en inkomen (participatiewet), economische zaken, inwoners- en ondernemersparticipatie, sport en cultuur, grondbedrijf en vastgoed, duurzaamheid en milieubeleid, toerisme en recreatie, hierna te noemen: gemeente Zuidplas;
60. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zwolle, handelend als bestuursorgaan, namens deze: de heer F.M. van As, wethouder van beheer, binnenstad, verkeer en duurzaamheid, hierna te noemen: gemeente Zwolle;

Partijen 10 t/m 60 samen hierna te noemen: Gemeenten;

61. Instituut Fysieke Veiligheid, statutair gevestigd te Arnhem, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer L.C. Zaal, MPM Algemeen Directeur, hierna te noemen: IFV;

Partijen 1 t/m 61 hierna gezamenlijk aan te duiden als: Partijen;

Algemene overwegingen

1. Om onze welvaart voor huidige en toekomstige generaties te behouden is het nodig om het concurrentievermogen van onze economie te versterken en tegelijkertijd de belasting op mens en milieu en de afhankelijkheid van fossiele energie en schaarse grondstoffen te verminderen.
2. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn essentieel om deze omslag naar duurzame groei mogelijk te maken. Overheden, bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties nemen volop concrete initiatieven voor vergroening van economie en samenleving.
3. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betekent dat bij de inkoop van producten, diensten en werken de effecten op people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit/prosperity (winst/welvaart) worden meegenomen.
4. Het kabinet wil met dit Manifest MVI (Manifest MVI) de genoemde dynamiek in de samenleving ondersteunen en MVI effectief in zetten om een concrete bijdrage te leveren aan de realisatie van beleidsdoelen, zoals:
  - Tegengaan van klimaatverandering, door klimaatmitigatie en met aandacht voor klimaatadaptatie;
  - Realiseren van een circulaire economie;
  - Verminderen van milieudruk;
  - Beschermen en duurzaam benutten van natuurlijk kapitaal;
  - Verduurzamen van de bedrijfsvoering van overheden;
  - Verduurzamen van product- en marktketens;
  - Stimuleren van hernieuwbare energieopwekking en energie-efficiëntie;
  - Toepassing van biobased grondstoffen en materialen;
  - Stimuleren van innovatie, waarbij de overheid als lead customer optreedt;
  - Tegengaan van mensenrechtenschendingen, betalen van een leefbaar loon en het verbeteren van arbeidsomstandigheden in de wereldwijde waardeketens;
  - Social return.
5. Met dit Manifest willen Partijen de effectiviteit en de impact van MVI vergroten door een intensivering van de samenwerking tussen overheden om hun inkoopkracht en opdrachtgeverschap te versterken en MVI integraal in hun organisaties te bevorderen.
6. Via dit Manifest gaan alle publieke Partijen hun ambities concreet vast leggen, kenbaar maken en uitvoeren. Tegelijkertijd zorgt de Rijksoverheid voor ondersteuning aan de medeoverheden via communities of practice, een expertpool, monitoring en PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden.

Specifieke overwegingen

Achtergrond

1. Dit Manifest MVI bouwt voort op eerdere afspraken die verschillende gemeenten, waterschappen en provincies hebben gemaakt middels zogeheten Deelnameverklaringen (tot en met 2010) en het Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen (2012)¹ en vervangt daarmee deze eerdere verklaringen.
2. De Rijksoverheid heeft ten behoeve van het bevorderen van de toepassing van MVI op 11 september 2015 het Plan van Aanpak Maatschappelijk Verantwoord Inkopen² aan de Tweede Kamer gezonden. Hierin is opgenomen dat samen met gemeenten, waterschappen en provincies nieuwe gezamenlijke ambities ten aanzien van MVI zullen worden geformuleerd.
3. Veel organisaties hebben reeds ambitieuze doelstellingen ten aanzien van sociale, ecologische en economische aspecten, onder meer wat betreft de transitie naar een circulaire economie³, internationale klimaatafspraken⁴, internationale sociale voorwaarden in de internationale ketens, en het stimuleren van innovatie. Het is nog steeds een uitdaging om deze ambities te verankeren in de praktijk van inkoop en het opdrachtgeverschap van de eigen organisatie.
4. Reeds afgesloten, en nog af te sluiten Green Deals⁵ en IMVO convenanten⁶ ondersteunen dit Manifest MVI omdat zij in veel gevallen een specifieke invulling van MVI bevatten op een deelonderwerp. Zoals bijvoorbeeld de Green Deal Circulair Inkopen, de Green Deal Verduurzamen Voedselsystemen en de Green Deal duurzaam GWW.

Inkoopkracht en opdrachtgeverschap

5. Overheden hebben een voorbeeldrol met betrekking tot het behalen van de beleidsdoelen op het gebied van MVI zoals genoemd in algemene overweging 4 en moeten dus in ieder geval zelf zorg dragen voor het zodanig uitvoeren van hun publieke taken en bedrijfsvoering, meer specifiek het inkoopproces, dat het optimaal bijdraagt aan het realiseren van die doelen.
6. De Rijksoverheid koopt jaarlijks voor 10 miljard euro goederen, diensten en werken in, en gemeenten, waterschappen en provincies kopen jaarlijks gezamenlijk voor 50 miljard euro. De impact van MVI is het grootst als overheden hun opdrachtgeverschap en inkoopkracht in samenhang inzetten.
7. Partijen zijn zelf verantwoordelijk voor hun opdrachtgeverschap en inkoopbeleid en bepalen zelf op welke aspecten van duurzaamheid zij zich inzetten en hoe zwaar deze meewegen in een concrete aanbesteding.
8. Voor een succesvolle toepassing van MVI binnen de eigen organisatie is het commitment van de betrokken bestuurder, budgethouder/opdrachtgever en in koper alsmede de verbinding tussen hen essentieel. Hiervoor is verdere bewustwording binnen de interne organisatie van Partijen noodzakelijk.

¹ Kamerstuk 30 196, nr. 184, Vergaderjaar 2011-2012.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/09/11/plan-van-aanpak-maatschappelijk-verantwoord-inkopen-2015-2020>

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie>

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/19/21e-conferentie-van-partijen-cop21-bij-het-vn-klimaatverdrag-appreciatie-en-vervolgstappen>

⁵ www.greendeals.nl

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>

Markt en innovatie

9. Partijen onderkennen dat het voor de markt belangrijk is dat zij als opdrachtgevers streven naar zo veel mogelijk uniformiteit in ambities, gunningscriteria en uitvoeringspraktijk bij MVI.
10. Het inkoopbeleid is verschoven van het toepassen van minimumeisen naar het daarbij aanmoedigen en uitnodigen van de markt om zo duurzaam mogelijke producten en diensten te ontwikkelen en te leveren. Via innovatiegericht inkopen stimuleren overheden de markt, ver voor het aanbestedingstraject van start gaat, om innovatieve duurzame oplossingen te ontwikkelen en leveren; dit gaat verder dan regulier aanbesteden.
11. Het uitdagen en aanmoedigen van de markt kan door ver voor de aanbestedingsprocedures als bestuurder, budgethouder/opdrachtgever én inkoper gezamenlijk de dialoog met deze markt te voeren, in partnerschap innovatieve oplossingen te laten ontwikkelen, en in het aanbestedingsproces ruimte te bieden voor deze oplossingen.
12. De in 2016 gewijzigde Aanbestedingswet 2012⁷ creëert nieuwe mogelijkheden om in dialoog te gaan met de markt en het naar aanleiding van deze wijziging opgezette Rijksbrede traject Beter Aanbesteden⁸ richt zich op verbetering van de aanbestedingspraktijk in brede zin.

Rijksoverheid en MVI

13. Binnen de Rijksoverheid zijn de verantwoordelijkheden met betrekking tot MVI als volgt verdeeld:
  - De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk bewindspersoon voor het Plan van Aanpak MVI overheden en de thema's Klimaat en Circulaire Economie.
  - De Minister voor Wonen en Rijksdienst is verantwoordelijk bewindspersoon voor integratie van MVI in het inkoopstelsel van de Rijksoverheid.
  - De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zet zich in voor het in lijn brengen van het MVI beleid van de Rijksoverheid en mede-overheden met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (inclusief United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights).
  - De Minister van Economische Zaken is verantwoordelijk bewindspersoon voor Innovatiegericht inkopen, Biobased Economy en Beter Aanbesteden.
  - De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is verantwoordelijk voor internationale afspraken over het bevorderen van fatsoenlijk werk. Deze afspraken zijn relevant voor de sociale kant van MVI (specifiek de Internationale Sociale Voorwaarden (ISV)).

Lerend netwerk

14. Er zijn vele voorbeelden van MVI die Partijen kunnen inspireren om verder te gaan met MVI, deze voorbeelden te delen en zo blijvend van elkaar te leren.
15. Er zijn allerlei hulpmiddelen en best practices wat betreft MVI beschikbaar op de website van PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden: (www.pianoo.nl), en deze zullen blijvend ontwikkeld worden.
16. Partijen streven zo veel mogelijk naar effectieve uitvoering van MVI en sluiten daarom bij de uitvoering van dit Manifest MVI zoveel mogelijk aan bij reeds bestaande overlegstructuren tussen Partijen.

Spreken het volgende af:

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanbesteden/inhoud/aanbestedingsregels>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/03/31/kamerbrief-over-beter-aanbesteden>

Doel en definities

Artikel 1. Definities

In dit Manifest MVI wordt verstaan onder:

- a. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen: bij de inkoop van producten, diensten en werken worden de effecten op people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit/prosperity (winst/welvaart) meegenomen.
- b. Stakeholders: andere betrokkenen niet zijnde Partijen die een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van het doel van dit Manifest MVI.

Artikel 2. Doel

Het doel van het Manifest MVI is het vergroten van de bijdrage van MVI aan het realiseren van de beleidsdoelen genoemd in de algemene overweging 4. Dit doen Partijen door:

- een actieplan MVI op te stellen waarin ze zich committeren aan eigen geformuleerde ambities die worden uitgewerkt in concrete acties. De actieplannen worden openbaar gemaakt en de uitvoering gemonitord.
- MVI effectief te verankeren van in hun eigen organisatie ondersteund door bestuurders, en daarbij de ondersteuning te zoeken van inkopers en budgethouders/opdrachtgevers.
- actief deel te nemen in een lerend netwerk voor en door Partijen en het bevorderen van onderlinge samenwerking en uitwisseling van kennis, goede voorbeelden en geleerde lessen tussen Partijen.

Inzet en acties

Artikel 3. Inzet en acties Partijen

1. Partijen stellen binnen een half jaar na de inwerkingtreding van dit Manifest een actieplan MVI op voor de eigen organisatie(s) dat wordt uitgevoerd in de periode van 1 juli 2017 tot en met 31 december 2020⁹. In dit actieplan wordt ten minste aandacht besteed aan het volgende:
  - de algehele beleidsdoelstellingen en ambities van de organisatie op gebied van sociale, ecologische en economische duurzaamheid. Hierbij wordt in ieder geval ingegaan op de ambities op het terrein van MVI en worden een of meerdere ambities op specifieke terreinen (zoals genoemd in de Handreiking Manifest MVI) verder uitgewerkt.
  - de sectoren en productgroepen waar het meeste impact kan worden behaald en waarop de eigen organisatie beleidsprioriteiten heeft geformuleerd.
  - een vertaling van deze algehele doelstellingen en ambities naar specifieke en meetbare doelstellingen en ambities voor de toepassing van MVI bij inkoop- en aanbestedingsprocedures. Bij deze vertaling worden concrete doelstellingen opgenomen zoals genoemd in de Handreiking Manifest MVI.
  - de wijze waarop vanuit de inkoopvraag marktpartijen worden aangemoedigd en uitgenodigd tot het leveren van duurzame en innovatieve producten. Hierbij kan gedacht worden aan dialoog met marktpartijen ruim voor de start van een aanbesteding.
  - het in contractmanagement opnemen van de wijze van toetsing van geleverde diensten, goederen en werken op nakomen van duurzaamheidsbeloftes uit offertes.
  - een beschrijving van de rolverdeling tussen bestuurder, budgethouder/opdrachtgever en inkoper en de interne regievoering op de realisatie van de geformuleerde doelstellingen en ambities.
2. Handvatten voor de uitwerking van het actieplan MVI worden ter beschikking gesteld via Pianoo Expertisecentrum Aanbesteden op Pianoo.nl in de vorm van een Handreiking Manifest MVI.

⁹ Voor partijen die na 8 december 2016 toetreden binnen een half jaar na toetreding.

3. Partijen richten binnen hun eigen organisatie een proces in voor de totstandkoming van hun actieplan MVI en spannen zich in daarbij zowel bestuurders als budgethouders/opdrachtgevers en inkopers zo veel mogelijk betrokken te laten zijn, opdat de geformuleerde doelstellingen en ambities realistisch en haalbaar zijn en de afspraken hierover voldoende ingebed zijn in de eigen organisatie.
4. Partijen maken ieder hun eigen actieplan MVI actief openbaar en sturen dit ter ontsluiting toe aan het Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo.
5. Partijen rapporteren in hun (bedrijfsvoering-)jaarverslag over de resultaten voor MVI in relatie tot de MVI-ambities geformuleerd in hun actieplan MVI.
6. Partijen maken waar mogelijk gebruik van mogelijkheden tot onderlinge samenwerking en kennisdeling, via een informeel lerend netwerk, dat zoveel mogelijk goede voorbeelden en geleerde lessen met elkaar deelt via het digitale platform, instrumenten en bijeenkomsten van het Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo. Partijen maken hierbij ook gebruik van het door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) rond specifieke thema's opgezette Communities of Practice.

Artikel 4. Inzet en acties Rijksoverheid

1. De Rijksoverheid zal na ondertekening een vervolgtraject voor het Manifest MVI coördineren. Daarbij zal de Rijksoverheid Partijen waar nodig ondersteunen bij de uitvoering van dit Manifest MVI. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande overlegstructuren.
2. De Rijksoverheid draagt zorg voor onderhoud van bestaande ondersteunende instrumenten van het Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo voor de toepassing van MVI en zal waar mogelijk extra ondersteuning aan inkopers en budgethouders/opdrachtgevers bieden. Dit zal gebeuren door de ontwikkeling van praktisch toepasbare nieuwe instrumenten zoals bijvoorbeeld een Expertpool MVI, extra inzet op Circulair Inkopen, en een tool voor het toepassen van de Internationale Sociale Voorwaarden (ISV). De Rijksoverheid stelt vanaf begin 2017 een ISV-handreiking beschikbaar op basis waarvan inkopers afspraken kunnen maken met leveranciers over hun due diligence.
3. De Rijksoverheid spant zich in voor de toepassing van MVI binnen de eigen organisatie en brengt eigen beleidvorming, goede voorbeelden, geleerde lessen op dit vlak ter inspiratie en ter illustratie in in het informeel lerend netwerk met Partijen.
4. De Rijksoverheid neemt het initiatief voor het vormen van een lerend netwerk.
5. De Rijksoverheid ontwikkelt samen met Partijen handvatten voor de uitwerking van een in Artikel 3 bedoelde actieplan MVI en stelt deze ter beschikking op de website Pianoo.nl in de vorm van een Handreiking Manifest MVI.

Artikel 5. Monitoring en Voortgang

1. De Rijksoverheid organiseert jaarlijks een landelijke MVI bijeenkomst, die tevens dient als evaluatiemoment voor de ambities opgenomen in dit Manifest MVI en de implementatie daarvan.
2. Partijen spannen zich in om deel te nemen aan het jaarlijkse landelijk MVI overleg, dat tevens dient als evaluatiemoment voor de ambities en implementatie van dit Manifest MVI.
3. De Rijksoverheid inventariseert jaarlijks en aan het einde van de looptijd van het Manifest MVI de resultaten van Inzet en Acties uit dit Manifest, legt deze vast en biedt deze aan aan Partijen.
4. De Rijksoverheid ontwikkelt een benchmark om prestaties en de voortgang van MVI op landelijk niveau te monitoren. De resultaten van deze benchmark verschaffen gemeenten, waterschappen en provincies inzicht in de eigen prestaties en vorderingen op het gebied van de toepassing van MVI.
5. Partijen committeren zich aan deelname aan de Rijksbrede benchmark MVI en verkrijgen hiermee inzicht in de eigen prestaties en de voortgang op landelijk niveau.

Slotbepalingen

Artikel 6. Toetredingsregeling

1. Teneinde organisaties en instellingen die belast zijn met de uitvoering van publieke taken en die nog niet zijn toegetreden in zo ruim mogelijke mate te doen participeren in dit Manifest MVI bestaat voor hen de mogelijkheid om gedurende de looptijd van het Manifest MVI als partij toe te treden.
2. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit het Manifest MVI voortvloeien te aanvaarden.
3. Een toetredende partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk¹⁰ bekend aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is door Partijen gemachtigd om toestemming te geven over toetreding van nieuwe Partijen en verwittigt Partijen zo spoedig mogelijk over de toetredende partij.
4. Partijen machtigen hierbij de Staatssecretaris van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu om te beslissen over toetreding.
5. De toetredende partij ontvangt de status van Partij bij dit Manifest MVI vanaf het moment van toetreding en vanaf dat moment gelden voor die Partij de voor haar uit het Manifest MVI voortvloeiende rechten en verplichtingen. De inhoud van het Manifest MVI zal daarbij niet worden gewijzigd.
6. Het verzoek tot toetreding en de verklaring tot instemming van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu worden als bijlage aan dit Manifest MVI gehecht.
7. Van de toetreding wordt mededeling gedaan op het digitale MVI-loket van PIANOo.

Artikel 7. Opzegging

Elke Partij kan dit Manifest MVI (te allen tijde) met inachtneming van een opzegtermijn van 2 maanden schriftelijk opzeggen.

Artikel 8. Verenigbaarheid met het recht

1. De afspraken van dit Manifest MVI zullen door alle Partijen in overeenstemming met het internationale recht, het Unierecht en het Nederlandse recht worden geïnterpreteerd en worden uitgevoerd.
2. De concrete uitwerking van de initiatieven en intenties zoals opgenomen in dit Manifest MVI mogen in geen geval in strijd zijn met het internationale recht, het Unierecht en het nationale recht, in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van het Europese en nationale mededingingsrecht, het staatssteunrecht en het aanbestedingsrecht.
3. Partijen treden met elkaar in overleg over wijziging van het Manifest MVI als daartoe aanleiding is op grond van ontwikkelingen uit nationaal, Europees en internationaal recht.

Artikel 9. Wijzigingen

1. Elke Partij kan de andere Partijen schriftelijk verzoeken het Manifest MVI te wijzigen.
2. Elke wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
3. Partijen treden in overleg binnen zes weken nadat een Partij de wens daartoe aan de andere Partijen schriftelijk heeft medegedeeld.
4. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan het Manifest MVI gehecht. De wijziging wordt openbaar gemaakt op het MVI loket van Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo.

Artikel 10. Afdwingbaarheid

Partijen spreken af dat de inzet en acties uit dit Manifest MVI niet in rechte afdwingbaar zijn.

¹⁰ Dit kan door een ondertekend verzoek tot toetreding digitaal via een mail aan de postbus MVI (postbusMVI@minienm.nl) te sturen.

Artikel 11. Inwerkingtreding en looptijd

1. Dit Manifest MVI treedt in werking met ingang van 8 december 2016 en eindigt op 31 december 2020.
2. Alle in dit Manifest MVI genoemde afspraken worden zo snel mogelijk, of binnen de in dit Manifest genoemd termijn, ter hand genomen.

Artikel 12. Openbaarheid

Binnen drie maanden na ondertekening van dit Manifest MVI wordt de tekst daarvan gepubliceerd in de Staatscourant en via het digitale MVI-loket van Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo.

Artikel 13. Citeertitel

Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen kan worden aangehaald als het Manifest MVI.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend te Den Haag op 8 december 2016.

Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu,

.....
S.A.M. Dijkema

Minister voor Wonen en Rijksdienst,

.....
S. Blok

Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

.....
E.M.J. Ploumen

Minister van Economische Zaken,

.....
H.G.J. Kamp

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

.....
L.F. Asscher

Waterschappen,

.....
vertegenwoordigd door dijkgraaf A.J.G. Poppelaars

Provincie Limburg,

.....
vertegenwoordigd door gedeputeerde M. van Rijnsbergen

Provincie Noord-Holland,

.....
vertegenwoordigd door gedeputeerde J.Chr. van der Hoek

Provincie Zeeland,

.....
vertegenwoordigd door gedeputeerde A.J. van der Maas

Gemeente Aalsmeer,

.....
vertegenwoordigd door wethouder J. Kluis

Gemeente Almere,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M. Pol

Gemeente Alphen aan den Rijn,

.....
vertegenwoordigd door wethouder E.G. de Leest

Gemeente Amsterdam,

.....
vertegenwoordigd door wethouder A. Choho

Gemeente Bergen NH,

.....
vertegenwoordigd door wethouder O. Rasch

Gemeente Bernheze,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M.A.W.J.M. Wijdeven

Gemeente Best,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M.J. van Schuppen

Gemeente Boekel,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester P.M.J.H. Bos

Gemeente Boxtel,

.....
vertegenwoordigd door wethouder H.G.J.M. van Wanrooij

Gemeente Breda,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M. Haagh

Gemeente Brummen,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester A.J. van Hedel, vertegenwoordigd door mevrouw F. Knoef

Gemeente Den Haag,

.....
vertegenwoordigd door wethouder G.H.M. Wijsmuller

Gemeente Edam-Volendam,

.....
vertegenwoordigd door wethouder W.P.L.M. Runderkamp

Gemeente Eindhoven,

.....
vertegenwoordigd door wethouder G.C.F.M. Depla

Gemeente Geldermalsen,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester M.W.M. de Vries

Gemeente Goeree-Overflakkee,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester Grootenboer-Dubbeldam

Gemeente Groningen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder J.M. van Keulen

Gemeente Haarlem,

.....
vertegenwoordigd door wethouder C.Y. Sikkema

Gemeente Haarlemmermeer,

.....
vertegenwoordigd door wethouder A.J.H.T.H. Reinders

Gemeente Harderwijk,

.....
vertegenwoordigd door wethouder J.L. de Jong

Gemeente Helmond,

.....
vertegenwoordigd door wethouder J.C.J. van Bree

Gemeente Heumen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder H.A.M. van den Berg

Gemeente Hillegom,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester A. van Erk, vertegenwoordigd door wethouder A.L. van Kempen

Gemeente Houten,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M. van Liere

Gemeente Kaag en Braassem,

.....
vertegenwoordigd door wethouder H.P.M. Hoek

Gemeente Kampen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M.M. Ekker

Gemeente Leeuwarden,

.....
vertegenwoordigd door wethouder L.I. Diks

Gemeente Leiden,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M.M. Damen

Gemeente Leidschendam-Voorburg,

.....
vertegenwoordigd door wethouder S. Bruines

Gemeente Lelystad,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester I.R. Adema

Gemeente Maassluis,

.....
vertegenwoordigd door wethouder J.M.H. Evers

Gemeente Nijmegen,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester H.M.F. Bruls

Gemeente Noordenveld,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester K. Smid

Gemeente Oldenzaal,

.....
vertegenwoordigd door wethouder M.M. Molema

Gemeente Rotterdam,

.....
vertegenwoordigd door wethouder P.J. Langenberg

Gemeente Schiedam,

.....
vertegenwoordigd door wethouder P. van Aaken

Gemeente Sint-Michielsgestel,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester J.C.M. Pommer, vertegenwoordigd wethouder H.G.J.M. van Wanrooij

Gemeente Son en Breugel,

.....
vertegenwoordigd door wethouder T.J.H. van den Nieuwenhuijzen

Gemeente Teylingen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder A.L. van Kempen

Gemeente Tilburg,

.....
vertegenwoordigd door wethouder E. de Ridder

Gemeente Utrecht,

.....
vertegenwoordigd door wethouder L.H.L. van Hooijdonk

Gemeente Velsen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder A. Verkaik

Gemeente Venlo,

.....
vertegenwoordigd door wethouder W. van den Beucken

Gemeente Vlaardingen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder C. Oosterom

Gemeente Wageningen,

.....
vertegenwoordigd door wethouder L.D. de Brito

Gemeente Westland,

.....
vertegenwoordigd door wethouder P. Ouwendijk

Gemeente Zaanstad,

.....
vertegenwoordigd door locoburgemeester en wethouder D. Emmer

Gemeente Zoetermeer,

.....
vertegenwoordigd door burgemeester Ch.B. Aptroot

Gemeente Zoeterwoude,

.....
vertegenwoordigd door wethouder C. den Ouden

Gemeente Zuidplas,

.....
vertegenwoordigd door wethouder D.B. van Woudenberg

Gemeente Zwolle,

.....
vertegenwoordigd door wethouder F.M. van As

Instituut Fysieke Veiligheid,

.....
vertegenwoordigd door algemeen directeur L.C. Zaal

W-04164

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

2-jan 17

> Retouradres Postbus 20901, 2500 EX Den Haag

Gemeente Gemeente Weert
Het College van Burgemeesters en Wethouders
Postbus 950
6000 AZ Weert

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Directie Duurzaamheid

Plesmanweg 1-6
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon
Imke Haenen
M +31 6 52740276
postbusMVI@minienm.nl

Ons kenmerk
IENM/BSK-2017/9980

Datum 27 januari 2017
Betreft Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Geachte bestuurder,

Met deze brief nodig ik u graag uit voor de ondertekening van het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) op 9 maart 2017. De ondertekening vindt plaats van 17.00 u tot 18.00 u te Den Haag in het Perscentrum van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu aan de Plesmanweg.

In het manifest hebben we onze gezamenlijke ambities als overheden vastgelegd op het gebied van duurzame innovaties en MVI. We willen een voorbeeldrol vervullen en marktpartijen stimuleren via ons inkoopbeleid en opdrachtgeverschap. Dit is bovendien een uitdaging die we gezamenlijk willen aangaan. Het tekenen van het manifest MVI is een startpunt van een gezamenlijk proces, waarin we samen kennis en ervaring opbouwen en delen.

Afgelopen jaar op 8 december heeft een eerste, enthousiaste groep van ruim zestig partijen (gemeenten, waterschappen, provincies, organisaties & instellingen die belast zijn met de uitvoering van publieke taken en Rijksoverheid) het manifest al ondertekend. Daarmee hebben we afgesproken om een actieplan MVI te formuleren voor onze eigen organisatie. Hierin maken we onze eigen doelstellingen concreet en vertalen deze naar onze organisatie en inkooppraktijk.

Met de ondertekening van het Manifest committeert de Rijksoverheid zich aan de ondersteuning van medeoverheden bij de uitvoering hiervan. Dat doet zij onder andere via onderhoud van bestaande instrumenten, de ontwikkeling van nieuwe praktijkgerichte instrumenten, het opzetten van een benchmark, de organisatie van een jaarlijkse MVI-dag en het organiseren van een informeel lerend netwerk voor overheden.

Op 8 december bleek al dat meer partijen zich bij het manifest willen aansluiten en heb ik aangegeven hier graag ruimte voor te willen bieden in een volgend tekenmoment. Ik hoop dat ook uw gemeente zich bij de koplopers wil voegen en het manifest wil ondertekenen.

Wilt u uiterlijk een week van tevoren doorgeven (via postbusMVI@minienm.nl) of u aanwezig zult zijn om het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen te ondertekenen?

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Directie Duurzaamheid

Ons kenmerk
IENM/BSK-2017/9980

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

Sharon A.M. Dijkma